

WERKEN.

Waat mij eens een keer mogen mopperen; ik ben ontevreden. Over den acht-uren-werkdag.

Versta mij wel: niet over de wet op den acht-uren-werkdag; die laat ik er buiten. Want ten slotte maakt niet de wetgever de wet; dat doet de publieke opinie. Wanneer de publieke opinie een wet wil, dan wordt ze door den wetgever gegeven. Want we wonen in een democratisch land.

De publieke opinie heeft den acht-uren-werkdag gewild, en daarover mopper ik. Ik weet ook wel, hoe die opinie in de wereld is gekomen. Domela Nieuwenhuis, pas overleden, en dertig jaar geleden als revolutionair-socialistisch Kamerlid meer bekend dan in den laatsten tijd, is — zoo ik me niet zeer vergis — in ons land het eerst met dien eisch opgetreden, en in elk geval zijn het de socialistische leidslieden geweest, die zóó lang en zóó luid het wijsje van acht uren arbeid hebben voorgezongen, dat ten slotte iedereen de melodie in zijn hoofd had. Toen was de publieke opinie er voor, en toen volgde de wet.

Maar ik vraag in gemoede: Is het werkelijk goed, dat er maar acht uren op een dag wordt gewerkt? En waarom dan geen zeven? Geen zes? De mijnwerkers in Amerika kwamen dezer dagen met den eisch van zes uren per dag en van vijf werkdagen per week; maakt dertig uren arbeid van de honderd acht en zestig uren, die een week telt. Nog geen vijfde deel.

En straks komt men met nog kleiner aantal.

Waar is de grens? De limiet — om een wiskundigen term te gebruiken — de limiet van die reeks is: geen arbeid.

En nu komt de vraag: waartoe is de mensch in de wereld? Om te arbeiden of om te genieten?

Doch dat is de tegenstelling niet, want arbeid kan wel een genot zijn, en genot kan wel veel inspanning vragen. Dit is de tegenstelling: Is de mensch in de wereld om te werken of om niets te doen? Niets dan als de limiet, als hetgeen men zou kiezen, indien het te bereiken ware.

Ik hoorde den welbekenden schoolopziener Wirtz eens in een vergadering beweren, dat een onderwijzer vier en twintig uren per dag voor de school moet leven. En toen een der hoorders de opmerking maakte, dat de onderwijzer toch ook moet slapen, antwoordde de heer Wirtz: Slapen doet hij ook in het belang van zijn school.

Uit de verte dank ik hem nog voor dat woord. Het geeft mij gelegenheid, om in ruimer kring datzelfde nog eens te zeggen: dat een mensch vier en twintig uren per dag moet besteden aan het werk, dat God hem heeft opgedragen.

Welk werk dat zij, doet er niet toe. God gaf ieder zijn levenswerk, maar dat levenswerk is het werk van zijn leven. Leven is niet ademhaling en bloedsomloop en spijsvertering en dergelijke dingen. Wie dat alleen doet, leeft niet, dat schijnt maar leven. Ik heb iemand gekend, die van zijn ouders genoeg had geërfd, om zonder werk zijn lichaam te kunnen onderhouden. En dat vond hij zoo heerlijk, dat hij dan ook maar nooit heeft gewerkt. Een sigaar rooken en een krant lezen, dat was alles, waarvoor hij zich inspande. Hij is er wel zeventig jaar oud bij geworden; hij had stellig een gezond lichaam. Maar dat hij zeventig jaar heeft geleefd, zou ik niet durven beweren. Men spreekt wel eens van een plantenleven, maar een plant heeft nuttiger leven dan een mensch, die niet werkt.

Neen, de eisch, dat een mensch vier en twintig uren per dag leeft voor zijn werk, is volstrekt niet overdreven. We verstaan elkander natuurlijk goed. Om te kunnen werken, moet het lichaam ook rusten, slapend en wakend. Moet er ook tijd worden besteed aan de maaltijden. Moet er ook ontspanning zijn, opdat de arbeid het zenuwleven niet sloope.

Doch daarbij worde in acht genomen, dat slapen en rusten en eten en ontspanning niet het leven is, maar

alleen het levensonderhoud dient. Het leven zelf is het werken.

Die boom, die daar zoo werkeloos schijnt te staan, is met al zijn organen den ganschen dag druk aan den arbeid en hij maakt wat, hij brengt wat voort: hij vormt hout en hij vormt vruchten tot voeding voor mensch en beest.

Ook de mensch heeft wat voort te brengen. God schiep den mensch in Zijn beeld en Zijn gelijkenis. Ook in dit opzicht. „Mijn Vader werkt tot nu toe en ik werk ook," zei de Heere Jezus. Hij, die alle dingen draagt door het woord Zijner kracht, werkt onophoudelijk. En de mensch, die in Gods beeld geschapen is, heeft ook onophoudelijk te werken.

Welken arbeid hij daarbij verricht, doet minder ter zake. Alle arbeid is eere waardig. Misschien werkt gij in het Evangelie; dat is wel het hoogste, waartoe God een mensch kan roepen. Misschien bebouwt gij een paar bunder land. Dat doet ge toch niet met de gedachte, dat uw arbeid u zooveel klinkende-guldens zal opbrengen? Maar dat is mis; gij bebouwt het land, omdat God wil, dat het land bebouwd wordt; Hij had de menschen ook wel kunnen voeden zonder landbouw. Gij maakt kleedingstoffen of kleeren, omdat God wil, dat een mensch gekleed zal loopen; Hij had den mensch ook wel kunnen bekleeden met een pels. Gij reinigt de straat, omdat God wil, dat de straat rein zal zijn, en de gezondheid zal worden bevorderd. Gij leert kinderen lezen, omdat God wil, dat een mensch lezen kan, Hij gaf immers Zijn openbaring in geschrifte.

Ik zou zoo voort kunnen gaan met ieder eerlijk beroep en iedere goede arbeid; wij verrichten ze, omdat God het wil; Hij zorgt daarbij wel voor ons levensonderhoud. En wanneer wij onzen arbeid verrichten, omdat God het wil, dan vragen we niet, hoe klein het aantal uren zal zijn, dat we er aan besteden, maar dan vragen we, hoe groot het zal wezen. We houden rekening met onze krachten en met de zwaarte van den arbeid, zeer zeker; we vragen van den vijftienjarige en van den tachtigjarige niet den arbeid, dien een man kan geven in de kracht van zijn leven. Maar dat is dan ook de eenige beperking van den arbeid: de maat onzer krachten. God vraagt van ons niet meer, dan wat wij kunnen geven; Hij Zelf gaf ons immers de kracht. Maar wat Hij ons gaf, dat wil Hij, dat we zullen gebruiken in Zijn dienst.

Of er dan geen tijd noodig is voor het gebed, voor de Bijbelstudie, voor de samenkomst? Gij weet wel beter, dat ik u dien niet wil ontnemen. Laat mij 't eens zoo zeggen: De oude Grieken stelden den eisch aan den jongen man, dat hij moest leeren met de speer werpen en de goden eeren. Ik zou u dat zoo willen vertalen: een mensch moet God dienen en zijn werk verrichten. Hoe hij den tijd tusschen die twee verdeelt, maakt ieder voor zichzelf wel uit. Ieder, die eerlijk werk verricht, dient ook daardoor God. En menigeen kan in zijn gedachten met God bezig zijn, terwijl hij zijn dagelijkschen arbeid verricht.

Maar waar ik tegen opkom: tegen dat streven in onze dagen, om den arbeidsduur steeds korter te maken. Mooie leuzen heeft men daarbij genoeg: een mensch is geen lastdier, een mensch moet tijd hebben om zich te ontwikkelen; een mensch heeft recht op kunstgenot. Maar bij velen zit achter die mooie leuzen niets anders dan de afkeer van den arbeid. „Het arbeiden is voor de dommen," zegt men. Volstrekt niet waar; de meest geleerden in onze maatschappij werken het hardst en besteden aan hun arbeid het grootste aantal uren.

Neen, het arbeiden is niet voor de dommen, het is voor de gezegenden. Want arbeid is een zegen en brengt een zegen.

A. L.

